

טעימות הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט

לחצות והוספות: a0527652027@gmail.com

לקח | כוח ההתחדשות בחודש ניסן

הסוגיא שלנו עוסקת בפדיון התמימים שנפסלו לקרבן בראש חודש ניסן מכיון שהם נתרמו מתרומת השנה שעברה.

הקב"ה רוצה שבכל שנה נחדש מחדש את התרומות שלנו. כי להביא קרבן מתרומה שהתנדבנו בשנה שעברה – אין זה מבטא את רחשי ליבנו בשנה הנוכחית. לכן אנו צריכים לתרום

מחדש את כספי הקרבנות. מתי מתחדשת השנה? בחודש ניסן!

מעניין לראות מה שכתב ה"בן איש חי" בשו"ת רב פעלים (יו"ד ח"ב כט) "...יש מקומות נוהגים לתת מטבע זהב או תכשיט זהב בעשירות שמדליקין בליל ר"ח ניסן לסימן טוב, ונוהגין בכל מוצאי פסח לתת חלב בעשית שמדליקין בה, ותולין שבלים ודשאים בעשית ובמנורה, ויש מניחים קערה ע"ג השלחן מלאה פולין חדשים בקליפתן דשנים

ורעננים ע"ג קמח סולת, ויש נוהגין שנותנין ג"כ בתוכה מיני מטבעות כסף וזהב לסימן טוב, ויש שזורקין מן החלב בזויות הבית, ועל המשקוף ועל שתי המזוזות, וכל זה עושין במוצאי חג הפסח לסימן טוב, שתתחדש עליהם שנה טובה דשנה ורעננה ומתוקה, ויש ג"כ נוהגין לאכול מיני תבשילין בדבש ומיני מתקה, דראשון הוא לכם לחדשי השנה, והאריך הרב הנז' בדברים אלו וכתב דכיון דעושים זה לסימנא טבא דוקא אין בו ניווש..."

הרי שהיו מתייחסים לחודש ניסן (בפרט לתקופה שאחרי פסח) כאל התחלת השנה החדשה!...

וורט | מדוע בפסח כתוב "בן שנה" ולא "בן שנתו"

אאמו"ר הגאון שליט"א הראה לי בעניין זה את דברי רמ"ד

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעודד שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *

לתגובות והערות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

וואלי (שמות יב) שפירש הטעם שבעינין לקרבן פסח שה בן שנה "שנולד באותה שנה, שאם נתיישן אינו משתווה אל ההמשכה של חסד שמתחדשת באותה שנה ממש, כי כשם שבכל שנה ההנהגה מתחדשת בחדש תשרי כך המשכת החסד מתחדשת בחדש ניסן". הרי לנו שאפילו הקרבן פסח צריך להיות 'חדש'.

והעיר אאמו"ר דלפי דברי רמ"ד וואלי צ"ב למה שה שנולד בין א' ניסן ל"ד ניסן הקודם פסול לקרבן פסח, הרי הוא שייך להתחדשות של שנה זו, מר"ח ניסן הקודם ואילך. וצריך לומר שעיקר ההתחדשות היא מ"ד ניסן יום מילואה של לבנה, שהשלימה התחדשותה, עיי"ש בהמשך דבריו. וכמבואר בדברי רב פעלים הנזכר, שבמוצאי פסח החלו לנהוג מנהגי שנה חדשה, סימנים מתוקים וכו'.

ויש לדקדק כדברי רמ"ד וואלי מלשון הכתוב, שהנה בכל מקום שהזכירה תורה 'בן שנה' בלשון יחיד כתבה 'בן שנתו', ורק כאשר הזכירה בלשון רבים כמה קרבנות כתבה 'בני שנה'. [והטעם בזה פשוט, שמה שכתבה תורה 'בן שנתו' ולא 'בן שנה' הוא כדי שלא יתפרש בן שנה לבריאת העולם אלא בן שנתו שלו, ליום לידתו, ואילו בקרבנות רבים אם תכתוב התורה 'בני שנתם', יתפרש 'בני שנה שלהם', וזה א"א, שהרי אין להם שנה אחת שהיא שלהם, כי לכל אחד ואחד יש שנה אחרת, והיה צריך לכתוב 'בני שנותיהם' אבל גם זה א"א כי שוב אין כאן משמעות כמה שנים יהיו לכל אחד ואחד. ולכן בהכרח צריך לכתוב 'בני שנה'. אבל על קרבן אחד שפיר כתבה התורה 'בן שנתו'].

יצא מן הכלל הזה קרבן פסח שלגביו כתבה התורה 'בן שנה' ולא 'בן שנתו', וכבר עמד בזה האבן עזרא והביא מי שאמר שבאמת בקרבן פסח לא סגי שיהיה 'בתוך שנתו' אלא צריך שתעבור עליו שנה שלמה. אבל קבלת חז"ל שגם בקרבן פסח צריך שיהיה 'בתוך שנתו'. ואונקלוס עמד בזה שלא נטעה לפרש כדעת ר' ישועה ולכן תרגם 'בר שתיה', כאילו כתוב 'בן שנתו'. אבל א"כ שוב צריך ביאור למה באמת התורה שינתה ולא כתבה כדרכה 'בן שנתו'. ועיין מה שביארתי בזה בעז"ה ב'הגדת התרגומים'.

אכן לפי דברי רמ"ד וואלי עולים הדברים כמין חומר, שבאמת בקרבן פסח אין הדין 'בן שנה' נובע מכך שצריך להיות הקרבן

בדבר (אך זה אינו מועיל לקטנים, כגון מנהל בית ספר שמכתיב למזכירתו מכתב אודות אחד התלמיד), ב' מכיון שבלא זה העבודה לא תתקיים כראוי לכן זה נחשב ג"כ כלשוה"ר לתועלת, ומועיל גם לקטנים.

ואח"כ הוסיף סברא ג': "מכיון שאחרת לא יוכל הרופא למלא תפקידו כראוי, ומוכרח לעזרת מזכיר או מזכירה כדי להכתיב על ידה את התוצאות. ומוכן זאת מראש, אם כן נחשב הכל גוף אורגני רצוף אחד בבחינה של שלוחו כגופו לבירור ומיצוי והמצאות מסקנות כפי הנדרש, ומעלין איפוא זאת כאילו הרופא משמיע לעצמו ומכתיב לעצמו ביד ארוכה התוצאות כדי להמציאם לרופא המשפחה, וכדומה. ועל כן כשם שההכתבה של הרופא אל רופא המשפחה לא נחשב בגדר של לה"ר כך גם ההכתבה לרופא המשפחה באמצעות מזכירתו המיועדת לכך מראש לא נחשב בגדר לה"ר מה שנודע לה עי"ז התוצאות כי זה בגדר של כגופו, זאת אומרת שהדבר בא בפני הגוף האורגני, והגוף האורגני המטפל בדבר משיב על התוצאות".

ולפי דבריו אפשר דזהו הטעם דשליח בית דין אינו עובר על לשוה"ר כאשר מספר את אשר ראו עיניו, כי הרי כ'שלוחם כגופם' של הבית דין. ובית הדין אינו אדם מסויים פרטי אלא 'גוף אורגני' המורכב מדיינים ושליחיהם, וכאילו הדיין משמיע לעצמו מה שראה ושמע.

אלא דלפי"ז אין זה היתר רק לגבי מי שמתפקד בשליח בית דין אלא כלפי כל חטאים שרואה השליח. שאע"פ שהוא עד אחד מכל מקום מותר לו לדווח למשלחיו את אשר רואה, משום שהוא חלק מגוף הבית דין שמדווח לעצמו את ידיעותיו. [אלא די"ל להיפך שבעניין זה דמתפקד בבי דינא אין כאן היתר של תועלת, כמוש"כ הח"ח כיון שהוא נוגע לעצמו, ולכן בזה היה צריך להגיע להיתר זה דכיון שהוא שלוחו כגופו של הב"ד נחשב כאילו הב"ד מספר לעצמו. וכ"ש בשאר עניינים שאינם נוגעים לשליח עצמו שמותר לו לדווח לב"ד].

לשון הגמרא שלנו רומזת למבט זה של ראיית "בית הדין" כ"יישות אורגנית אחת" שיש לה "לב" שמתנה על הקדשות הציבור.

מעניין לדעת | גם בזמן הזה "לב בית דין מתנה"

בשולחן ערוך (או"ח קנ"ד ח') כתב: הארון (הקודש) וכל מה שעושין לספר תורה, מועיל בו תנאי להשתמש בו שאר תשמיש, ואפילו דחול. וכתב על זה הרמ"א: ונהגו ליהנות בכמה הנאות בדברי קדושה, כגון מטפחת של ספרים, ושולחן שבבית הכנסת, ומעילים של ספר תורה, וכתבו

בתוך 'שנתו' הראשונה מיום לידתו, אלא מכך שצריך שיהיה בן 'שנה' משנות העולם, שמיום י"ד ניסן מתחיל שנה חדשה לעניין התפשטות החסד בכל שנה ושנה. ונפלא.

דקדוק | השתא עבדי או השתא עבדי?

כאשר אנו אומרים בהגדה של פסח "לשנה הבאה בירושלים" "לשנה הבאה בני חורין", אנו חושבים שמדובר על פסח בעוד שנה, ניסן תשפ"ו, וזה נשמע "לא מעודד במיוחד"... איזה מין איחול? שבעוד י"ב חודש תבוא הגאולה? הרי אנחנו מצפים ומחכים לה שתבוא ממש עכשיו!...

אבל באמת "שנה הבאה" – היא השנה הנוכחית שבאה ומתחדשת עלינו בחודש ניסן, כמבואר בסוגיא שלנו. מתחילה שנה חדשה, ואנו בטוחים שאמנם "השתא" (= עכשיו) אנו עבדים בגלות, אבל בשנה זו שממשמשת ובאה עלינו בחודש ניסן זה, אנו ניגאל ונהיה בני חורין בירושלים.

המהר"ל אומר שלכן אין לומר ה'שתא' שזה תרגום של "השנה" (השנה אנו כאן, בשנה הבאה בירושלים), אלא לומר ה'שתא' (כעת, עכשיו, ברגע זה אנו כאן. בטוחים אנו שבשנה הבאה עלינו בניסן זה אנו ניגאל).

הגדרה | האם "בית דין" הוא "יישות" בפני עצמו

בדף שלנו אנו למדים ש"לב בית דין מתנה" לתקנת ישראל שאם לא נצרכו הכבשים לשנה זו לא יתקדשו בקדושת הגוף.

יש כאן ייחס ל"בית דין" כאל "יישות עצמית", ולא כ"קבוצת דיינים". לא "לכבוד חברי הסנהדרין התנו", אלא "לב בית דין מתנה".

והנה, הגמרא במסכת מועד קטן דף טז, א אומרת שמותר לשליח בית דין לספר על חרפות שחירף אחד מבעלי הדין אותו ואין בדבר משום "לשון הרע", משום שנאמר "העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה". אך הגמרא לא מבארת מהו הטעם באמת שהתירה התורה לשליח הבית דין לשתף את הדיינים במה שראו עיניו. [הסיבה שאין כאן היתר של "לה"ר תועלת", ביאר החפץ חיים שאין היתר של "לשון הרע לתועלת" כאשר הדברים יוצאים מפי אחד הנוגעים בדבר].

והנה, בציץ אליעזר חלק כ' סימן נב נשאל איך מותר למנהל בית חולים לכתוב ביקורת על הרופאים הצעירים – לתועלת – ולהשתמש בשירותי מזכירה קלדנית, והרי עי"ז הקלדנית שומעת לשון הרע ללא שום תועלת.

וכתב שם ג' סברות להתיר, א' משום מחילה של כל הנוגעים

והנה, אילו היה דמא מקבל בשכרו דבר יקר ערך אחר, כגון שהיה מוצא יהלום יקר מאד, הרי בודאי היה מוכר אותו בשווי האמיתי, כי למה יוותר על שווי, ומאידך לא היה יכול להוסיף על שווי את מחיר הפסדו מכבוד אב, כי למה ישלמו לו יותר משווי היהלום. לכן נתן לו הקב"ה דוקא פרה אדומה שאין לה ערך קבוע מצד עצמה יותר משאר פרות, אלא שיכול לתבוע מהם כמה שירצה, ואז גילה לחכמים שרצונו הוא לקבל **פיצוי ותשלום** על מצות כיבוד אב, וזה עורר זכות גדול על ההבדל בין ישראל לעמים.

משרתות לתורה - זיאולוגיה | **הרקע למליצת "מגמלא" – אונא**

רב כהנא מביא את מליצת האנשים: "מגמלא אונא" תציל מן הגמל לכל הפחות את האוּזן... מדוע דווקא גמל? מדוע דווקא את האוּזן?...

ראיתי (ב"פורטל הדף היומי") הסבר יפה מאת הרב דוד כוכב שליט"א:

הפתגם "מגמלא אונא" מדגיש את הפער הקיצוני ביותר הקיים בין הנזק שנגרם ממות בעל החיים ובין הריוח שניתן להפיק מהנבילה. הגמל הוא הגדול והיקר מבין הבהמות המשרתות את האדם ומאידך גיסא אוּזנו היא הקטנה ביותר. על גדלו של הגמל, או לפחות על היותו משל לבעל חיים גדול ביותר, ניתן ללמוד מדברי הגמרא בשבת (יב ע"א וקז

ע"ב): "תניא, אמר רבי אליעזר **ההורג כינה בשבת כאילו הורג גמל**". [אמנם גם הפיל היה מוכר לחז"ל אלא שהוא היה נדיר ולכן נחשב למשונה כפי שניתן להסיק מכך שהרואה פיל צריך לברך "ברוך משנה הבריות"].

פתגם זה מזכיר את הפתגם שלמדנו בסנהדרין (קו ע"א): "גמלא אזלא למיבעי קרני, אודני דהוו ליה גזיזן מיניה" – הגמל בא לתבוע קרניים, בתגובה גזזו לו את האוזניים שהיו לו... העובדה שאוזנו של הגמל קטנה מאד, באופן יחסי לגודל גופו, יחד עם היותה מכוסה שערות גרמה לכך שנאמר עליו שאוזניו נגזזו. בהמשך לאותו קו מחשבה ניתן לומר גם כאן שהפתגם מדגיש שאפילו אוּזן כה קטנה, באופן יחסי, כאוּזן הגמל ראויה להצלה גם כאשר הגמל כולו אבד.

הטעם (תרומת הדשן סי' רע"ג) משום דכיון שנהגו כן, ואי אפשר להזהר, **לב בית דין מתנה עליהם מעיקרא, כדי שלא יבאו בני אדם לידי תקלה, ואף על גב דלא התנו כאילו התנו דמי...**

וכתב שם במג"א דמכל מקום לכתחילה יש להתנות כשמנדב דבר או הגזברים כשקונים דבר לבית הכנסת, שיהיו רשאים בני אדם להשתמש בהם.

פנימיות | **מדוע זכה דמא בן נתינה דוקא בפרה אדומה**

הגמרא אומרת שפרה אדומה היא יקרה מאד ולכן "הואיל ודמיה יקרין" בית דין מתנה עליהם גם בשביל אפשרויות רחוקות מאד.

כמה זה "דמיה יקרין"? יפה ציינו בהערות שוטנשטיין לגמרא המפורסמת בקידושין לא, א שדמא בן נתינה קיבל בתמורה לפרה האדומה שש מאות אלף דינרי זהב!..

מדוע לא נתן לו הקב"ה שש מאות אלף דינרי זהב באופן ישיר? ביאר החידושי הרי"מ שהטעם שקיבל דמא בן נתינה את שכרו על כיבוד אב דוקא באמצעות פרה אדומה, הוא כדי לעורר זכות על עם ישראל: אמנם גם גויים מקיימים את המצוות השכליות בהפלגה גדולה, כמו דמא בן נתינה שהסכים להפסיד המון בשביל כבוד אביו, אך ישראל מוזילים ממנום וטורחים טרחות רבות גם בשביל חוקי התורה שאינם מבינים את טעמם, כמו פרה אדומה.

זקני רבי שמחה שלמה לוינ זצ"ל ביאר באופן נוסף: הרי דמא בן נתינה ביקש לקבל מחכמים את מלוא הסכום שהפסיד בשביל מצות כיבוד אב, ואמר להם "יודע אני בכך שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנים לי אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא", כלומר, הפרה מצד עצמה שווה מועט אלא שיכול להוסיף עליה ולדרוש מהם ככל אשר יחפון, ובזה ביקש להשלים הפסדו. על ידי זה התעוררה זכות על ישראל מצד נוסף: שהגוי אפילו על המצוות השכליות מבקש לקבל 'החזר הוצאותיו', ואילו ישראל מבקשים לשלם כל ממון שבעולם עבור חוקי התורה.